

УДК 342.7

Антоніна Володимирівна РУМЯНЦЕВА,

ад'юнкт Харківського національного університету внутрішніх справ

ПОЛІЦЕЙСЬКЕ ПІКЛУВАННЯ ЩОДО НЕПОВНОЛІТНЬОЇ ОСОБИ ЯК ФОРМА ОХОРОНИ ПРАВ ДИТИНИ

Визначною подією сучасної Української держави є реформування системи МВС України, яка привернула велику увагу з боку громадськості.

Одним із вирішальних заходів влади на шляху реформування правоохоронної системи держави є прийняття Верховною Радою України закону України «Про Національну поліцію», який набув чинності на території всієї України 7 листопада 2015 року. Закон визначає загальні засади функціонування поліцейських підрозділів та їх окремих посадових осіб, а також порядок проходження служби в Національній поліції.

Важливим кроком реформування органів внутрішніх справ стало створення Національної поліції, як центрального органу виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку.

У законі України «Про Національну поліцію» запроваджене нове поняття «поліцейські заходи», під якими розуміють дію або комплекс дій превентивного або примусового характеру, що обмежують певні права й свободи людини та застосовуються для забезпечення виконання покладених на поліцію повноважень.

Новизною у діяльності Національної поліції України є застосування у практичній діяльності співробітниками поліції нового превентивного поліцейського заходу як поліцейське піклування.

Згідно ст. 41 закону України «Про Національну поліцію», поліцейське піклування може здійснюватися щодо:

1) неповнолітньої особи віком до 16 років, яка залишилася без догляду;

2) особи, яка підозрюється у втечі з психіатричного закладу чи спеціалізованого лікувального закладу, де вона утримувалася на підставі судового рішення;

3) особи, яка має ознаки вираженого психічного розладу і створює реальну небезпеку оточуючим або собі;

4) особи, яка перебуває у публічному місці і внаслідок сп'яніння втратила здатність самостійно пересуватися чи створює реальну небезпеку оточуючим або собі.

Неповнолітні особи є найбільш незахищеними із тих осіб, відносно яких може встановлюватися поліцейське піклування, оскільки в силу свого розумового та фізичного розвитку діти не здатні в повній мірі усвідомлювати свої дії та захистити себе. На міжнародному рівні закріплено обов'язок кожної держави забезпечити дитині такий захист і піклування, які необхідні для її благополуччя, беручи до уваги права й обов'язки її батьків, опікунів чи інших осіб, які відповідають за неї за законом, і з цією метою вживають всіх відповідних законодавчих і адміністративних заходів [1].

У зв'язку з дослідження цієї теми набуває актуальності з'ясування змісту та особливостей застосування поліцейського піклування щодо неповнолітніх осіб, зважаючи на спеціальний об'єкт застосування такого заходу.

Превентивний захід «поліцейське піклування» щодо неповнолітніх є заходом попередження вчинення адміністративних та кримінальних правопорушень, спрямований на недопущення їх вчинення відносно неповнолітніх осіб віком до 16 років, а також самими неповнолітніми.

Відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» наслідком поліцейського піклування щодо неповнолітніх осіб віком до 16 років є передання їх батькам або усиновителям, опікунам, піклувальникам, органам опіки та піклування.

Про застосування поліцейського піклування складається протокол, в якому зазначаються: місце, дата і точний час (година і хвилини) застосування поліцейського заходу; підстави застосування; опис вилученої зброї чи інших предметів; клопотання, заяви чи скарги особи, якщо такі надходили, наявність чи відсутність видимих тілесних ушкоджень. Протокол підписується поліцейським і особою, стосовно якої здійснюється поліцейське піклування, або особою, яка представляє інтереси неповнолітнього. Копія протоколу негайно під розпис вручається особі, або протокол може не надаватися особі для підписання, а його копія вручатися особі у випадку, коли є достатні підстави вважати, що вона не може усвідомлювати свої дії і керувати ними. У такому випадку протокол надається особі чи органу, яким передається особа, відносно якої застосовувалося поліцейське піклування.

Про застосування до неповнолітньої особи віком до 16 років такого превентивного заходу, як поліцейське піклування, поліцейський зобов'язаний негайно повідомити батьків або усиновителів, опікунів, піклувальників, орган опіки та піклування про місце перебування неповнолітньої особи. Також про кожне застосування поліцейського заходу поліцейський одразу повідомляє за допомогою технічних засобів відповідального поліцейського в підрозділі поліції.

У теперішній час функціонування органів та підрозділів поліції залишається невизначеною служба поліції, до компетенції якої входить забезпечення прав і свобод дитини. Відкритим у законодавчому просторі залишається питання ліквідації підрозділів кримінальної міліції у справах дітей МВС України, проголошене у реформі МВС України [2], а також передачі повноважень даних підрозділів іншим органам та підрозділам поліції. Тому, якому відповідальному поліцейському у підрозділі поліції слід повідомляти про застосування поліцейського піклування щодо неповнолітніх осіб, залишається невизначеним. Найперед, це має бути компетентна особа, яка має досвід у спілкуванні з дітьми, а також досвід роботи у правоохоронних органах за напрямком забезпечення та охорони прав і свобод дитини.

Кожна особа, відносно якої застосовується поліцейське піклування, має право отримувати медичну допомогу, давати пояснення, оскаржувати дії поліцейського, негайно повідомити інших осіб про її місце перебування, про що їх повідомляє поліцейський зрозумілою для неї мовою. Однак слід зазначити, що для неповнолітньої особи віком приблизно до 10 років такі роз'яснення будуть мало зрозумілими, тому завданням поліцейського є забезпечити дотримання прав і свобод такої особи шляхом застосування психологічних прийомів у спілкуванні з дитиною, виявленні її потреб та їх задоволенні тощо. Крім того, поліцейський має з'ясувати обставини, за яких неповнолітня особа віком до 16 років залишилася без догляду, а також застосувати відповідні заходи до винних осіб (повідомити органи опіки та піклування, повідомити про вчинене адміністративне або кримінальне правопорушення відносно неповнолітнього тощо). Тобто, у всіх діях відносно неповнолітньої особи поліцейський має виявляти турботу про її інтереси і забезпечити всі гарантовані законом права та свободи. Тоді ефективність застосування поліцейського піклування буде найвищою.

Отже, можна зробити висновок, що під поняттям «поліцейське піклування щодо неповнолітніх осіб» слід розуміти сукупність заходів медичного, правового, психологічного, побутового, матеріального характеру, що застосовуються працівниками поліції відносно неповнолітньої особи віком до 16 років, яка залишилася без догляду, з метою забезпечення її прав і свобод, наданих законодавством України.

Список бібліографічних посилань

1. Конвенція про права дитини: від 20.11.1989 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021.
2. Документи по реформі МВД // Арсен Аваков: сторінка в Facebook: 10.14.2014. URL: <https://www.facebook.com/arsen.avakov.1/posts/729456660477776:0>.

Одержано 24.10.2016